

АРНАУТКЪОЙ* (СТАРОСЕЛЕЦ) В ДНЕВНИЦИТЕ НА ЙОХАН КИНДСПЕРГ

Йохан Христоф фон Киндсперг (Johann Christoph von Kindsperg) бил австрийски императорски резидент при Портата [1]. Неговата мисия съвпаднала с хода на полско-турската война от 1672–1676 г. Киндсперг трябвало да осведомява австрийският императорски двор за всички промени и събития и да пази интересите на Хабсбургската монархия. Впечатленията си от пътуванията през 1672–1674 г., следвайки султан Мехмед IV (1648–1687) и неговите войски до полската крепост Каменец [2], той отразил в своите дневници. Един от дневниците на Киндсперг отразява пътуването му от Одрин за Яш (Молдавия) и обратно през 1673–1674 г. Завръщането му станало през ноември 1674 г. От Хаджиоглу Пазарджик (днес Добрич) на път за Провадия Киндсперг отбелязва:

▲ *Carte der europäischen Turkey nebst einem Theile von Kleinasien in XXI Blättern. Nach den besten Hülfsmitteln entworfen und gezeichnet durch den k.k. Oberstlieutenant Franz von Weiss hrsg. von dem k.k. öster. Generalquartiermeisterstabe im Jahre 1829.*

„На 14 пристигнахме след 9 часа път в едно хубаво село, разположено на едно възвишение сред много лозя, населено само от албанци и заради това наречено Арнауткьой“ [3].

Споменатото в дневника на Киндсперг село Арнауткьой е старото Ески арнаутлар (днес Староселец), където живеели албанци – християни [4]. Константин Иречек пише:

„Преданията гласят, че тукашните албанци носили дълги „пушки гегалии“ и юнашки се защитавали срещу даалиите (кърджалиите), които в чети от по 200–300 души се скитали по страната; техният постоянен лагер бил Петришката крепост“ [5].

▲ *Замъка на Каменец Подолски.*

През 1809 или 1810 г. (по време на Руско-турската война от 1806–1812 г.), албанците от Девня (заедно с албанците от с. Джиздар кьой / днес Добрина и с. Ески арнаутлар / днес Староселец) [6] се изселили в Бесарабия – с. Кара курт (днес с. Жовтневое, Болградский район, Одесская область, Украина). През 1861–1862 г. [7] част от тях се преселили в Приазовието (Бердянски уезд, Таврическа губерния) [8], където основали три албански колонии – Гаммовка / Джандран (дн. Гамівка), Георгиевка / Тююшки (дн. Георгіївка) и Девненское / Таз (дн. Дівнинське) [9].

Бележки:

* Арнауткьой (Ески арнаутлар) – днес Староселец е село в Североизточна България, община Провадия, област Варна. Разположено е на $43^{\circ} 13'$ северна ширина и $27^{\circ} 30'$ източна дължина по Гринуич, на надморска височина 320 м. Преименувано е на Староселец с министерска заповед 3775 / обн. 7.XII.1934 г. Вж.: Д. Мичев, П. Коледаров. Речник на селищата и селищните имена в България 1878–1987. Наука и изкуство, София, 1989, с. 256.

1. При император Leopold I (1657–1705). Вж.: Carl von Peez. Johann Christoph von Kindsperg, kaiserlicher Resident bei der hohen Pforte. // Mitteilungen des Instituts für Österreichische Geschichtsforschung (MIOG), 38, 1, 1920, S. 122–212.

2. Днес Каменец Подолски (Каменец-Подольский), Хмельницька област, Украйна. През 1672 г. султан Мехмед IV (Mehmed IV, 1648–1687), заедно със своя велик везир Фазъл Ахмед Кьопрюлю паша (Ahmed Kiuprili, 1661–1678), се отправил на поход към полската крепост Каменец, минавайки през Айтос, Девня, Бабадаг и Исакча. Полша отстъпила Подолието с Каменец и деснобрежна Украйна на турците и се задължила да

◀ *Султан Мехмед IV (1648–1687).*

им плаща годишен данък от 220 хиляди дуката (венецианска златна монета с тегло 3,49 грама и проба 23,5 карата).

3. М. Йонов. Българските земи преди 300 години, отразени в дневниците на Йохан Христоф фон Киндсперг (1672–1674 г.). // ГСУ ФИФ, LXV, III, София, 1973, с. 348 (46); Немски и австрийски пътеписи за Балканите XVII – средата на XVIII в. Увод, подбор и коментар М. Йонов. София, Наука и изкуство, 1986, с.154.

4. *„Представяют ли собой наши украинские албанцы подлинных албанцев или же это далекие потомки албанизированного славянского населения западных окраин балкано-славянского*

мира, сказать трудно. Единственным показателем этнической принадлежности в данном случае служит только родной язык населения – албанский“. Вж.: Акад. Н. С. Державин. Албанцы-арнауты на Приазовье Украинской ССР. // Советская этнография, 1948, № 2, с. 160.

5. Акад. К. Иречек. Пътувания по България. Превод от чешки Стоян Аргиров. Под редакцията на доц. Евлоги Бужашки и проф. Велизар Велков. Издателство Наука и изкуство, София, 1974, с. 917.

6. Вж.: Р. Koeppen. Die Bolgaren in Bessarabien. Ein Bruchstück aus einer noch ungedruckten Reise. Vom Akademiker P. von Koeppen. (Lu le 2 septembre 1853). // Bulletin de la Classe des sciences Historiques, Philologiques et Politiques de L'Académie impériale des sciences de Saint-Petersbourg. Tome XI, № 13–14. St.-Petersbourg, Leipzig, 1854, 199–214 (Voy. les 4 tableaux-suppléments); Л. Милетич. Старото българско население в Североизточна България. Държавна печатница, София, 1902, с. 105, 142; Д-ръ Н. Миховъ. Населението на Турция и България през XVIII и XIX в. Библиографски издирвания съ статистични и етнографски данни. Т. III. Държавна печатница, София, 1929, 247–252 (Voy. les 4 tableaux-suppléments).

„Единственные в Болгарии арнауты, жившие в числе до 300 семейств в деревне Деви, близ Варны, в 1809 или 1810 году отправились чрез Галац в Бессарабию, где и были поселены в татарской деревне Чумае (что ныне хутор Чумай), на правой стороне р. Ялпуха, выше нынешней болгарской колонии Курчи и хутора Бурлачела, в бывшем Кагульском уезде. В 1820 году эти арнауты, – из первоначального числа которых их не мало вымерло, а некоторые, может быть, и возвратились в Болгарию, – наделены землею, вследствие указа 29 декабря 1819 года о даровании болгарам прав колониальных. С этого времени они постоянно живут на левой стороне озера Ялпуха,

при речке Сарлык, в колонии Каракурт, в которой в 1850 году находилось 109 арнаутских семейств, состоящих из 1 060 душ обоего пола. Во всей же Бессарабии находилось 154 семейства арнаутов с 686 мужского и 642 женского пола душами“. Вж.: П. Кёппень. Хронологический указатель материалов для истории инородцев Европейской России. Составленъ подъ руководствомъ П. Кёппень. Типография Императорской Академии Наук, Санкт-Петербург, 1861, VI, 1–2; Л. С. Берг. Население Бессарабии. Этнографический состав и численность. Российская Государственная Академическая Типография, Петроград, 1923, 28, 46–47; Д. Яранов. Преселническо движение на българи от Македония и Албания към източните български земи през XV до XIX век. // Македонски преглед, VII, Кн. 2 и 3. 1932, с. 75; Акад. Н. С. Державин. Албанцы-арнауты на Приазовье Украинской ССР. // Советская этнография, 1948, № 2, 156–169; В. Маринов. Миналото на с. Девня, Провадийско, с оглед на „арнаутите“ в Североизточна България. – В: Езиковедско-етнографски изследвания в памет на академик Стоян Романски. Издание на Българската академия на науките, София, 1960, с. 596; Акад. Н. Михов. Населението на Турция и България през XVIII и XIX в. Библиографски издирвания със статистични и етнографски данни. Т. V. Издателство на Българската академия на науките, София, 1967, 52–53; Ю. В. Иванова. Тенденция развития этнических групп в многонациональной среде (на примере албанских поселений на юге Украины в XIX–XX вв.). // Советская этнография, 1981, № 4, 95–107; Б. Гюзелев. Албанци в Източните Балкани. IMIR, София, 2004, с. 202.

7. След като Русия загубила Кримската война (1853–1856 г.), по силата на Парижкия мирен договор (30 март 1856 г.), предала на Молдовското княжество (васално на Турция) делтата на р. Дунав и част от Южна Бесарабия (Измаил, Кагул и Болград).

* Украина, Область Запорізька, Район Приазовське.

8. Акад. Н. С. Державин. Албанцы-арнауты на Приазовье Украинской ССР. // Советская этнография, 1948, № 2, 157.

Анастас АНГЕЛОВ